

בתגובה ל"לא נהיה איראן" מאת הרב אורי שרקי, גיליון פרשת וארא

רק מעצים את החרדה

הרב שרקי טוען במאמרו ש"ההלכה היהודית אינה כופה על היהודי שום התנהגות דתית". תפיסה זאת מנוגדת לעמדת הרמב"ם, שרואה בכפייה הדתית מצווה אלוהית: "שציונו למנות שופטים ושופרים שיכריחו לעשות מצוות התורה... עד שלא יהיו מצוות התורה ואחרותיה נרונות לפי אמנות כל איש" (ספר המצוות, מצוות עשה קעו).

אמנם לפי החוקה איש בימינו אין להוציא להורג כופרים באמצעות הורדה לבור (יורה דעה, סימן ב, סעיף קטן טו), אבל העונש "מכת מדרות", המוכר עשרות פעמים ב"שילוח ערוך" בנוגע למי שאינו מקיים מצוות דרבנן, לא בוטל. לכן לא ניתן לומר ש"כל דרכי אכיפת ההלכה... נוטלים לחלוטין על ידי ספרות זו עצמה". סנקציות הנדויה, המתקיימת גם היום בחלקים גדולים בחברה היהודית לפני מי שלא הולך בתלם, נובעת מרוח הכפייה המגשבת בתלכה. כיום החברה היהודית בעמדת מיעוט, ולכן החוק שהוצע לפני כמה חודשים, למנוע ברחבת הכולל תפילות שאינן אורתודוקסיות, לא עבר, אבל אם הדרכ האוכלוסייה בישראל ישתנה – גם הכפייה בוא תבוא.

הרב שרקי מבקש לפגוג את החשש ממדינת הלכה שרוב אזרחיה דתיים (ותרטיס ריאל מאור מבינה דמוגרפית בעוד כמאה שנה), אבל הצעתו רק מעצימת את החרדה המוצדקת ממצבאות זו. במדינה זו "הריבון הוא הברא, והוא מקור סמכות תה של המדינה". עצם קביעה זו מעוררת דחייה בקרב אצלך סיה חופשית ואוטונומית. במדינת ההלכה שהוא מציע יתקיים מוסד עליון שיהיה לו "כוח לפסול חוקים מעטים העומדים בניגוד לבסיס המשפט העברי".

קשה אולי לרמין שייאסר על נשים לכהן כשופטות משום ש"אשה פסולה לדון" (ש"ע ח"מ ז, ד), אם כי עד היום אין דיינות בישראל, או שייקבע שבעת סכנת מוות יש להציל גברים תחילה (שם, י"ד רנב, ח), אבל כן יש לחשוש שגוף זה יפסול את המעמד החוקי של נישואים אזרחיים הנעשים בח"ל, כדי להי עצים את שליטת הרבנות.

הרב שרקי בעצמו כותב שגוף כזה יאסר הכרה חוקית בוגות חרמיניים ויאסור תמיכה של השריות ב"ערכי תרבות שאינם עולים בקנה אחד עם הקונצנוס הערכי של עם ישראל". אמנם לא נראה שיכוב "מכת מדרות" גברים שישמעו שירת נשים (שם, אה"ע כא, א), אבל הדרת נשים משרה באירועים ממלכתיים לא נראית דמונית נוכח הדרתן של נשים משרה במסגרת אירועים המתקיימים בימינו בתוך החברה הדתית.

אלחן שילה
ד"ר אלחן שילה הוא מרצה לנהגת יהדות וספרות עברית באוניברסיטת בר אילן ומנלול ספיר

אורות בלי כלים

בעיניי משנתו של הרב אורי שרקי חשובה עבור החברה הישראלית, ואני עצמי חב לו רבות על התורבות שקיבלתי משיעוריו העמוקים. דווקא מתוך הערכה זו אני נאלץ לתת על הקודם שהוא עורך

לרעיון "מדינת ההלכה". הרב שרקי מזהה נכון שזה מושג "מדינת הלכה" מרתיע ישראלים רבים וטובים, אבל נראה שמאמרו משיג את ההפך. הוא דווקא מגיב ביד את תחושות החרדה מההחלטות, ולצדדי בצדק. הרב שרקי מציע להקים "מועצה עליונה" בעלת סמכויות דומות לאלו של בג"ץ במתכונתה הנוכחית. האם נכון לצפות שהציבור החילוני-ליברלי – זה שיצא בהמוניו לרחובות על רפורמה שביקשה לעי שות הרבה פחות – יראה בכך אקט לגיטימי ומעורר אהדה? הרב שרקי מבטיח שמועצה כזו תהיה בפועל יותר פלורליסטית ומכילה מאדון ברק וחבריו. האם הוא יכול להבטיח זאת? הרי הרב שרקי עצמו, למרבה הצער, איננו מייצג את השדה המרכזי של נושאי המשורות הרבניות בישראל. זהו צעד שייתפס כאקט כוחני של ציבור אחד על חשבון ציבור אחר.

הרב שרקי כותב שבמדינת הלכה, בניגוד למי צופה, נובל לראות בקיומו של מצעד הגאווה, בכך הוא מתעלם מהכלי רוח דומיננטיים ברוב החורדי והחרדי"לי. די להתרשם מהתנהלותה מלאת העסקנות של הרבנות הראשית, ומחוסר שרבינים "סוררים" כמו הרב אליעזר מלמד הרב שלמה ריסקין מקבילים ממנה. לצדדי הציבור הרחב ומגדולינו אינם בשלים, מבחינת אחריות או השכלה, ללכת בכיוון של הצעה רצינית כזו, שהיא הקשורה ל"מדינת הלכה".

לפני שמדברים על מדינת הלכה יש להפגים ולעומק את כישלון הדיאקטיות – בהן היסטוריה שלנו הן בהיסטוריה האנושית. נושא התורה צריכים להיות מגדולי של תבונה ועצה, חוכמה ורגישות ח" נוכח וחרבות, ורוח דעת ועדינות רוח. לצדדי זה איננו המצב הרווח, ולכן הצטרות על מדינת הלכה הן כרגע כנדר "אורות בלי כלים".

מתן חסיים
מתן חסיים הוא מנש הסנסת "רוח הנון"

ההלכה צומחת מלמטה

כקבוצה הנוסקת בניסוח ההלכה הישראלית מתוך מפגש בין מגוונים שונים בחברה הישראלית, אנו מכי קשים להגיב על דבריו של הרב שרקי.

הנה הבהל המרכזי בין החוון שהרב שרקי מציע ובין מה שאנו מבקשים לבנות בבית המדרש שלנו: אף שרבינו של הרב שרקי מבקשים לקרב בין עולמות, הם מגיעים בסופו של דבר מעמדה מסוימת, כטר זה בעצמה, של "בעלות" של העולם הדתי על מושג ההלכה והבנה בעצמית בו. לפי הרב שרקי, תפקידו של האיש הדתי-הלכתי הוא להחליט לפי הבנתו ולפי סוק מהי עמדת ההלכה בנוגע לחיים במדינת ישראל, וא להסביר את העמדה הזו לציבור החילוני. במאמרו הוא קובע שניתן להחיל מצערים של להט"בים, והוא גם מי שחלילי מה יהיה מנוגד לרוחה של אותה מדינה, וביא לפסילת חוקים או צעדי ממשלה מסוימים. באותה נשימה הוא פוסל הכרה מצד המדינה בוגות להט"ב, ומוכיח כי לאותם חילוני-ליברלים יש בהי חלט ממה לחשוש.

בתפיסתנו ההלכה איננה שייכת לרב שרקי ולא לרתיים או לחרדים, ודאי רק לנבירים. ההלכה היא מפעל תרבותי-רוחני שכל עם ישראל שותף יחד בעיצובו. לאורך ההורות ההלכה הלקה והתעי צבה מתוך ההקשר היהודי של הזמן והמקום, ותוך מציאת דרך להגשים ולתווך את הרעיונות הרוחניים למציאות הארצית של אותה תקופה. כך ראוי לעשות גם כיום.

כל מי ששותף לבניין הארץ ומגשים במעשים ויזימיים את החוון ההיסטורי, הרוחני והתרבותי, של עם ישראל לדורותיו, עושה בכך מעשה הלכתי מר

בהק, ואשר על כן יש לו מקום שווה בעיצוב ההלכה היהודית-ישראלית שצריכה להתפתח במדינת יש"ר. המצב הנוכחי, שבו ההלכה מוזהר רק עם חלק משבטי ישראל, צריך להטריד כל יהודי, דתי כתי לוני. הלכה כללי-ישראלית למצא מקום בתוכה למי גוון דרגות ואופנים של מחויבות והשראה, וכל זאת כשהערך של "היה שבטי ישראל" מוביל את תהליך ההתחדשות.

החברה הישראלית איננה זקוקה למוסד עליון שיגיד לה מה רוחה ודרכה, מה מקובל ומה לא. היא צריכה להצמיח זאת מלמטה, מבתי מדרש שונים עם קולות מגוונים, וכמובן בשתפות מגוונות ומ גרדית שווה, כדי שניתן יהיה לכוון משם את הרב רכים היהודית הראוית למוננו, כפי שנעשה בתי קופת התנאים האמוראים, וכפי שהרוח התלמודית משקפת. אכן, ההתנהלות בורה הציבורית של מדינת ישראל מוויית פסיקת הלכה בנושאים שונים, אך זו יכולה להגיע רק לאורך הצגת ושמיעת כל הקולות, בבחינת אלו ואלו רביי אלוהים חיים. הדמוקרטיה המתוחלת (לא הפורמלית, כפי שהציג אותה הרב שרקי) היא כמובן הזה חלק מנשמת אפה של החרות. כפי שהרגים הרב שרקי עצמו, לא לחונם ביטלה ההלכה את מגננוני הפייה הקיימים אצלה היהדות כוחות, תרבות וכבירית, ובכלל זאת ההלכה, מגיעים ממגוון הקולות השתפים בה, לא ממחנה אחד שמהה עצמו כמעט במייצג הבלעדי שלה. בלא שרי נוי התודעה הזו, אין כל סיכוי להשכיח שלום בין הוות יהודית והדמוקרטית במדינת ישראל.

ענתי בית המדרש "למחשה - יוצרים הלכה ישראלית" ביחסיים

הסיטוט של רוב הישראלים

בניגוד להבטחה שבכותרת המאמר, אם חונו של הרב שרקי ימומש, נהיה גם נהיה דומים יותר לאיראן וסעודיה כאשר למדינות המערב, אולי למעט כפיית ההלכה במרחב הציבורי. רוב מוחלט של הציבור הישראלי לא רוצה להיות במדינה כזו, וכך גם רוב משמעותי מבין שומרי התורה המצוות. יהודיותה של ישראל היא תנאי יסוד לקיומה. הפיכתה ל"הלכתית" תוכי ליהודיותה ותסכן אותה. תפקידה של הציבות הדתית הוא לעצב חוון חדש ומאחד למדינה יהודית ודמוקרטית.

"פריקט המשפט העברי", שהרב שרקי מבקש לבסס עליו את "מדינת ההלכה", הוא למרבה הצער כישלון. אחר, למעלה ממאה שנים של מאבק תור גיאונטקטואלי מפואר, התוצאות בטשה כמעט לא נראות. המשפט הישראלי, ובכלל זה פסיקת בתי המי פפט, כמעט חף ממשפט עברי. גם הביקוש למשפט עברי במסגרת בתי דין פרישים שמנגשים אותו, דל מאוד. הסיבה לכך איננה חינוך לקוי, לא היעדר רצינות של העוסקים בכך, אלא חוסר יכולתו של המשפט העברי והיסטורי לתת מענה משפטי למציאות המודרנית.

התחום היחיד שבו יש להלכה דריסת רגל משמעותית בחוק הישראלי הוא הדין האיש. אם אנו זקוקים להמחשה כיצד עלולה להיראות מדינה שני שלטת על ידי חוקת התורה, הביטו על חוליית של המערכת הזו ועל היקף חילול השם והשגת היהדות שהיא מביאה.

הרב שרקי איננו מסתפק ב"פריקט המשפט העי ברי" הקיים, הוא מבקש מדינה שבה ההלכה היא החר קה שמכתיבה את החוק המדינתי. הנה נרמין יחד את המדינה הזו. הנכנסת פועלת, והיא אפילו נבחרת

כתגובה ל"המלחמה על הנפש" מאת מתן חסידים, גיליון פרשת וארא

חוקרת יצר המוות שנרצחה

ANONYMOUS

בכתבתו המרתקת של מתן חסידים הוכיח גם יצר המוות. חשוב לציין את תרומתה החלוצית של סבינה שפילרין להמשגת יצר המוות, תרומה שדיווחה בסיוע לתאורה של פרויד. פרויד עצמו הוכיח את תרומתו, אך כמה סמלי, היא נמנקה בהמשך דרכה בברנה האנליטית הגברית. תולדות חייה המפתלים של שפילרין, יודייה ממוצא רוסי ומראשונות הפסיכואנאליטיקאיות, יכולים לפרנס יותר מהסרטים המוחזות שנעשו סביבה, אך האירוע ניה השריג של סוף חייה עולה על כולם. אחרי פיתוח קריירה, נישואים ולידת שתי בנות, חווה שפילרין למקום הולדתה ברדו, רוטטוב על הדון, שם נבלמה פעילותה כנרי סטלין שהגדיר את הפסיכואנליזה כ"יהודית". סבינה עברה לעבוד בנן לירום, שבו יכלה לישם את רעיונותיה. עם הכיבוש הגאזי נרצחה סבינה, ש"הנפש" לפסיכואנאליזה את יצר המוות, עם נפתיה. שני אחיה נרצחו בניחורים הסטליניסטיים. כמה אירועי, כמה טרגי.

רינה חזונג

ד"ר רינה חזונג היא פסיכולוגית קלינית וחוננת

כתגובה ל"מגלשת התודעה הנשית" מאת גילית חומסקי, גיליון פרשת בא

כן, זקוקים לתרגום החדש

גילית חומסקי שאלה כאן בשבוע שעבר, אגב שבחים על ספר אחר שראה אור בהוצאתנו, "האם אנתנו באמת זקוקים להוצאה מחודשת של 'הוור' אדם' של פרימו לוי". אילו הייתה מחזיקה בידה את הת' רגום החרש של "אם זה אדם", שאלתה הייתה מתייגרת. פרימו לוי מעולם לא כתב ספר בשם "הוור אדם", והת' רגום השגוי של השם הוא הטעות הקטנה ביותר בספר שראה אור בעברית לפני יותר מ-35 שנה. כאשר יורשו של פרימו לוי גילו את אלפי ההשמטות והשגיאות שהופיעו בתרגום זה, שהודיעו שבהן היא השמטת יודי לוב מן הספר, הם אסרו על הוצאת עם עובד להמשיך להפיצו וביקו שו מאיתנו לתרגם את הספר מחדש, כחלק מפרויקט גרול של הוצאת כל כתבי פרימו לוי. אנו זקוקים אפוא לתרגום החרש, כי בלעדיו הספר הזה, פסגת כתיבתו של לוי, לא היה קיים בעברית.

תמר פלג

הספרייה החדשה

ומתאימה יותר לימינו, היא מדינה יהודית ריבונית, שבה לרבר האל יש מקום מלא בד' אמות אישיות וקהילתיות, וביטי מאוזן במרחב המדינתי. מאחר שאיננו יודעים כיצד צריכה להיראות אותה "מדינת הלכה", ראוי להותירה, יחד עם בניית המקדש, לביאת משיח צדקנו באיתערותא הלעילא.

ישראל היא מדינה יהודית, שבה ליהודיות בייטורים רבים בפרהסיה ובחוק. היא גם מדינה דמוקרטית במובנה המערבי-ליברלי. אם תלילה יתגשם הח"לום להקים כאן "מדינת הלכה", ישראל תהיה מדינה שונה לחלוטין. המרחב הציבורי-מדינתי שלה ייצבע בצבעים תרמים מודגשים, והחירות התנועה כעת לא רדויה תתכנסם תיעלם. מדינה כזו היא הלום משיחי של אחריים, אבל הסיט של רוב הישראלים. דווקא בעת הרצון הו מוטב לכולנו לתרום למבנה משותף ערכי מוטבם, ולא להציג חזונות משיחיים מאיימים.

שוקי פרידמן

ד"ר שוקי פרידמן הוא סגן נשיא תחום למדיניות העם היהודי, ומרצה למשפטים במרכז האקדמי פרס

באופן דמוקרטי. אבל מועצת החוקה שמעליה, שבה יש רוב רבני שמייצג את הפרשנות של הנורמה החרתית העליונה – ההלכה, היא שקובעת את גבולות החקיקה והמדיניות. האם מועצת גדולי-התורה-החרדקה הו תאשר תקציב שיש בו תמיכה בפעילות שיש בה חילול שבת? חוסר צניעות? סכרי שלא. האם היא תאשר חוקים שיש בהם אסורה של גידול או יבוא בשד לא כשר? דאי שלא. האם היא תאשר חוקים שיש בהם כרי לבסס את שוויון זכויות הפרט של לא יהודיים? ספק רב.

כולנו מכירים את הדינמיקה הדתית. אם זה יהיה המבנה השלטוני של המדינה, המלחמות הנוכחיות סביב בחירת רבנים ראשיים יהיו משחק ילדים. פר לייטיקה קטנה תזנה את החלום הגרול, ונקבל קבוצת כוח חדשה, עטייה גלימה רבנית, שתשתמש בכוח לטובת אינטרסים זרים, שבמקרה הטוב יעלו בקנה אחד עם ההלכה.

התפיסה העקרונית השואפת ל"מדינת הלכה" היא אפשרות תיאולוגית אחת. אפשרות אחרת, נכונה

משפט עברי מעולם לא נוסה

הרב אורי שרקי משיב:

המקורות ההלכתיים שנידונו בתגובתו של ד"ר אהרן שילה אינם רלוונטיים לתחום של "הלכה למעשה". הכפייה הקיימת בחוק – בכל חוק – דבר אין לה עם מנגנוני הכפייה החברתית. האפשרות לחוקק חוקים שיש בהם ביטוס לארודוקוסיה קיימת כבר כיום, ואינה קשורה למבנה החוקתי המוצע על ידי שילה מתעלם ממנגנון "תקנת הקהל" המעניק תוקף לכל החקיקה הדמוקרטית. ההכרה באל במקור הריבונות מקובלת במדינות דמוקרטיות מובהקות, כגון בבריטניה. נראה לי כן חיוני שהערכים שעל פיהם תתנהל המדינה יסקפו את ערכי הרוב המחלט של העם. מה שכעת איננו קיים כלל, כשבג"ץ כופה את ערכיו על הציבור. במערכת לרברי מתן חסידים: אכן, כצפוי רעיון מדינת ההלכה מבהיל בעיקר את הדתיים, ולכן הוא מוצג תמיד באופן קריקטורי. רעיון המועצה העליונה איננו זהה לסנהדרין, אלא מודווה ייצוג של ערכי העם באופן מאוזן ודומה משום כך לסנהדרין. ייתכן שהרבר יבוא לידי ביטוי בקמת בית עליון, או במועצת חוקה, ככל שיוסכם באמנה ציבורית מחודשת. אין מה לחשוש מקידום רעיונות אמת משום שהציבור הדתי אינו בשל להם. אדרבה, זו מלאכתם של מנהלים להבהיר את מושגי האמת עד שיוטמטעו. הבנה הצרפ נא לבניית הכלים.

תגובה לעמיתי בית המדרש הניארפורמי: כל מי שיש לו רעה חושב שהוא צודק, ושהסובר לא כמוהו – טועה. כך שאין מה להתבייש בעד מה הרואה את סמכותה של ההלכה כדבר ה' הנמסר בבית המדרש מרוד לרוד, עם מנגנוני התאמה פנימיים לו. בינתים מי שמחליט מהם ערכי העם הוא גוף בלתי נבחר ולא דמוקרטי, המתביח אנ'גרות הנראות לו, במנותק מהלך הרוב של עם ישראל כמכלול. לסיים ארחיב במענה לד"ר פרידמן: חזון מדינת ההלכה איננו דתי כי אם מדיני. כל קורא